

פשוט להיות פשוט

איתמר מור

פְּשוּט יָדָךְ

מסורת מקובלת היא בידיהם של חסידים ואנשי מעשה לצאת בעיצומה של שמחת הפורים, בחצות ליל, להשיח ליבם נוכח פני ה' ולהתבודד. בשעת חצות, בה נכנס יום הפורים עצמו, נפתחים שערי שמיים. זהו הלילה בו "נְדָדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ" (אסתר ו, א) - הלא הוא מלכו של עולם, ומי שזוכה לצאת ולבקש עבור הכלל והפרט בלילה זה, מובטח לו שיקיים בו הקב"ה את ההלכה הידועה בפורים לפיה "כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו"¹ (או"ח תרצד, ג).

ה"התבודדות", אותה הנהגה נפלאה שאחזו בה גדולי ישראל מאז ומעולם, ושרבי נחמן הפך אותה למרכזית בעבודת ה', היא אחת העבודות הרוחניות הקשות ביותר. ההתבודדות דורשת מהאדם לנתק עצמו מכל גירוי חיצוני: אנשים, אכילה, לימוד, קריאה או כל מסיח דעת אחר. כן, גם טלפון סלולארי נכלל בהגדרה זו. ממקום נקי שכזה ניתן לכונן שיחה ישירה, אישית וספונטאנית עם הקב"ה. השיחה צריכה להתנהל בלשון פשוטה ובלתי מתחכמת, היא צריכה להיות כנה ובלתי מתייפפת. שיחה המספרת על הרצונות האמיתיים שעל הלב.

לכאורה מדובר בדבר פשוט, אולם, כל מי שניסה להתבודד גילה כי מדובר בהיפך הגמור. העטיפות, המסכים, המסכות והזיופים, המשמשים לנו חומות הגנה תדמיתיות בחיי היומיום, הופכים את הרצון לחזור לנקודת התמימות במהלך ההתבודדות, לכמעט בלתי אפשרית. אנו נעמדים מולו יתברך ורוצים להיות פשוטים, כשם שהוא פושט ידו מולנו, ומגלים שאנו משתמשים במילים אפורות, משומשות, טקסיות להחריד. חשבו על הכנות הספונטאנית היוצאת מכם ללא כל מאמץ בשיחה רגילה

¹ הציטוט המלא: "אין מדקדקים במעות פורים, אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו".

עם חבר אמת בשר ודם, ותבינו לאן אני חותר. אנו אמנם יוצאים להתבודד ולדבר עם ה' יתברך כמו עם חבר קרוב, אולם הקושי והמלאכותיות שבדבר מעידים על היותנו מעט חסרי אמונה. לו היינו מאמינים ובטוחים בנוכחותו יתברך, כשם שאנו בטוחים בוודאות בקיומם של חברינו עמם אנו משוחחים, הרי שלא היה לנו כל קושי להתבודד (ליקוטי מוהר"ן, קנה).

לְרִצּוֹת לְהַפְסִיק לְרִצּוֹת

יחד עם זאת, ידוע כי "אין דבר העומד בפני הרצון"², הרצון נותר חופשי תמיד. רבי נתן, תלמידו של רבי נחמן, אמר כי תכלית קיומו של האדם היא לקיחת אחריות על הרצון, בעיקר באמצעות ביטוי בשפתיים וגילוי בשיחה עם ה' (ליקוטי הלכות, "שילוח הקן" ה, יב).

אולם, כיצד מגלים רצון זה? מה ראוי לו אדם לספר לבוראו בשפתו האישית, וכיצד מצליחים להגיע למקום עמוק שכזה, המנביע דיבורים של אמת? כיצד ניתן להבטיח שלא נחמיץ את שעת הרצון של פורים ונצליח לבטא בשפתינו "דבור אחד של אמת לפני ה' כראוי" (ליקוטי מוהר"ן, קיב)?

התשובה לשאלה נמצאת ביכולת להבדיל בין "לְרִצּוֹת" ל"לְרִצּוֹת". אדם שאינו מסוגל לדבר בכנות בהתבודדות, ומוצא עצמו מדקלם ומצטט, למעשה נשאב, שלא מרצונו ושלא מדעתו, למקום הגורם לו לְרִצּוֹת את הקב"ה ב"דיבורים נכונים". במקום לבוא ממקום פשוט, אמת ונטול מסכות, האדם מתפתל, ובכך מפספס את נקודתו הפנימית ומפקיד את אושרו באיזורם של אחרים. זהו הפחד מ"מה יגידו". כך קורה שגם במקום העמוק ביותר, בו רק הוא והקב"ה עומדים זה מול זה, הוא מתנהל מכוח התניות חיצוניות.

לעומת זאת, אדם שמוכן לגעת בנקודת הרצון האמתית, מצליח לפנות את עצמו מכל המסיתים, הגירויים והפחדים, ולהתנסח ללא כל הכנה או צנזור, ממקום אותנטי ואישי. דיבורים שכאלו עלולים להיות לא מהוקצעים ואפילו לא נעימים, אך כך ראוי להם, שכן הם מופנים כלפי בוחן כליות ולב, שהכל לפניו גלוי וידוע. להיות

² ועיין בליקוטי מוהר"ן, סו: "וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, שְׂכַל מַה שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁק בְּאֵמַת בְּוָדָא יוֹכֵל לְגַמְרוּ וְלְהוֹצִיאוּ מִכַּח אֵל הַפַּעַל וְלֹא יוֹכֵל לְמַנְעוּ מִזֶּה שׁוֹם מְנִיעָה וְאִנְסֵי רַק צְרִיךְ שִׁיחָה הַחֲשֵׁק גְּדוֹל מְאֹד, כְּפִי מַעֲלַת הַנְּחָשֶׁק".

³ הציטוט המלא: "והמשכיל המבין יש לו להתפלל כל ימיו שיזכה פעם אחת כל ימי חייו לדבר דיבור אחד של אמת לפני ה' כראוי".

פשוטים. פתוחים לגמרי. כמו כף יד פשוטה, פתוחה, שאינה מעלימה או מסתירה דבר. אנו פושטים את רצונותינו לפני המלך ו"כל הפושט יד נותנים לו". רבי נחמן אמר כבר כי ה' יתברך אוהב אמת, גם כשהיא לא יפה כל-כך.

ה'! תעשה שסבא יהיה בריא!

ומה יעשה אדם שחרף מאמציו וניסיונותיו לא מצליח להיות פשוט? מה יאמר לעצמו אדם שגילה שזה בכלל לא פשוט להיות פשוט? איזו נחמה יש להציע לאיש שבינתיים לא מצליח להשתחרר מהצורך לרצות? התשובה לכך מסתרת בדבריו של רבי נתן, שהוזכרו לעיל. עצם ביטוי הרצון בשפתיים הוא הדבר העיקרי, והוא הדבר הגדול. רבי נחמן האריך בנושא זה במקומות רבים. באחד מהם הוא אומר (השתפכות הנפש, ב):

דהיינו ההכנה שהוא מוכן ועומד לפניו יתברך, וחפץ ומשתוקק לדבר אף שאינו יכול, זה בעצמו גם כן טוב מאוד. וגם יוכל לעשות לו שיחה ותפילה מזה בעצמו, ועל זה בעצמו יצעק ויתחנן לפניו יתברך, שנותרק כל כך עד שאינו יכול אפילו לדבר. ויבקש מאתו יתברך רחמים ותחנונים שיחמול עליו ויפתח פיו שיוכל לפרש שיחתו לפניו יתברך.

נמצאנו למדים כי אדם שאינו מצליח להוציא מילה מפיו בהתבודדות, ידבר עם ה' על כמה היה רוצה לחלוק עמו את אשר על ליבו, ועד כמה הדבר קשה לו. להשיח את עצם הרצון, ולבקש ממנו יתברך שיפתח את ליבו, ומתוך כך גם את פיו.

בספר "חיי מוהר"ן" (ראש השנה תקעא) מספר רבי נתן סיפור קצר הממחיש את הדברים. בסוף ימיו, כשרבי נחמן היה חולה ומוטל על ערש דווי, נכנס אצלו נכדו ישראל, בנה של בתו שרה, שהיה אז ילד קטן כבן ארבע. רבי נחמן ביקש ממנו שיתפלל עליו שישוב לאיתנו. הנכד, כמו סוחר ממולח, שאל את סבו: "מה תיתן לי בתמורה?" רבי נחמן ששמח על פיקחותו של הילד הבטיח לו כי אם יתפלל עליו, ייתן לו הוא את השעון שלו. נעמד הילד ליד מיטת סבו ואמר: "ה'! תעשה שסבא יהיה בריא!" הנוכחים בחדר חייכו, אולם רבי נחמן גער בהם ואמר: "וכי איך מתפללים?! כך צריך להתפלל!" הילד הקטן לא היה צריך נוסח מיוחד. הוא לא היה זקוק לתפילה מיוחדת שתחובר עבור האירוע. מנהמת ליבו אמר את הדברים כמות שהם.

רבי נחמן אומר שהדרך היחידה של אדם להוכיח בבוא יומו בפני בית דין של מעלה את כנות רצונותיו, היא להביא את הפרוטוקולים של ההתבודדות, של אותן שיחות אישיות ספונטאניות, בהן סיפר לריבונו של עולם על הרצונות הללו.

נסיים ונאמר כי התבודדות היא הנהגה יפה לכל ימות השנה. מי שמצליח להביא את עצמו מידי יום להתבודדות בזמן קבוע ובמקום קבוע, אפילו לרגעים ספורים, יגלה כי מהות הקשר שבינו לבין ריבונו של עולם מתעצמת ומתעלה. אולם, גם מי שאין לו עדיין שייכות להנהגה חשובה זו, ראוי שיעורר עצמו לעת הרצון של חצות ליל פורים. גם בעיצומה של המסיבה הישיבתית ניתן לפרוש לפינה שקטה למספר דקות, להשקיט את המחשבות והסערה הפנימית, להתכנס ופשוט לדבר... לדבר את הרצונות החבויים והגנוזים, את משאלות הלב הכמוסות, את הכיסופים והגעגועים למלך. כשזוכים לאותה התעוררות של שיחה אישית עם ה', מתעצמת השמחה בכל שעות הפורים ומהן זוכים לשפע רוחני במשך כל השנה.